

ПРИВАТНІ ОСВІТНІ ПОСЛУГИ В ГАЛУЗІ ПОЧАТКОВОЇ ДИЗАЙН-ОСВІТИ В УКРАЇНІ ЯК ВАРІАНТ ПІДГОТОВКИ АБІТУРІЄНТІВ ДЛЯ ВНЗ

Красовська Л.,
художнє відділення Криворізької школи мистецтв

Анотація. У статті розглянуто питання дизайн-освіти у спеціалізованих дитячих навчальних закладах культури, які є базовими для підготовки абітурієнтів на дизайнерські факультети вищих навчальних закладів. Автор подає свої пропозиції щодо розв'язання проблеми фахівцями на засадах приватної педагогічної діяльності в умовах відсутності державного фінансування.

Ключові слова: дизайн, початкова освіта, приватні освітні послуги.

Аннотация. Красовская Л. Частные образовательные услуги в области начального образования в Украине как вариант подготовки абитуриентов для вузов. В статье рассмотрен вопрос дизайн-образования в специализированных детских учебных заведениях культуры, которые могут быть базовыми по подготовке абитуриентов для дизайнерских факультетов вузов. Автор подает свои предложения по разрешению проблемы специалистами на основе частной педагогической деятельности в условиях, когда отсутствует государственное финансирование.

Ключевые слова: дизайн, начальное образование, частные образовательные услуги.

Annotation. Krasovskaya L. Private educational services in area of primary education in Ukraine as variant of preparation of university entrants for institutes of higher. The question of design-education in the specialized child's educational establishments of culture, which can be base on preparation of university entrants for the designer faculties of institutes of higher, is considered in the article. An author gives the suggestions on permission of problem by specialists on bases of private pedagogical activity in the conditions when the state financing is absent.

Keywords: design, primary education, private educational services

Постановка проблеми. Здобувши незалежність, Україна зробила вибір на користь загальнолюдських цінностей. Але деструктивні фактори розвитку економіки не можуть не позначитись на соціокультурній ситуації в Україні, яку можна визначити як суперечність між зростаючою потребою суспільства у піднесенні освітнього професійного і творчого рівня громадян і можливостями їх культурного розвитку. Виявилось, що проголошувати гасла з високих трибун легше, ніж конкретними справами сприяти соціокультурному розвитку вітчизняного суспільства. Сьогодні потрібні спільні зусилля психологів, митців, педагогів, культурологів для того щоб змінити

ситуацію на краще. Робота виконана у контексті програм НДР Криворізького державного педагогічного університету.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблема початкової дизайнерської освіти в нашому суспільстві лише останнім часом почала привертати увагу дослідників. Серед ґрунтовних публікацій слід назвати роботи В. Шпільчака, Е. Антоновича. Цікаві концепції містяться в статтях Л. Масол, Я. Сердотенької, Ю. Полінук. Проте, конкретних розробок по організації позанкільної освіти творчого спрямування в умовах ринкової економіки не вистачає.

Метою даної роботи є висвітлення сучасного стану допрофесійної дизайнерської освіти в країні та пропозиції щодо одного з можливих шляхів поліпшення ситуації.

Отримані результати. Освіта, культура і мистецтво – це ті пріоритетні галузі національного відродження, які потребують уваги політичних діячів, чиновників від влади, засобів масової інформації та, звичайно, фінансових підкріплень. Освіта розглядається нами, як основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави. Реформування системи освіти в Україні має спрямовуватись на відтворення інтелектуального потенціалу народу. Україна завжди славилась своїми талантами в усіх сферах духовної культури. Наша держава має глибокі мистецькі традиції, які необхідно підтримувати й передавати наступним поколінням. Для цього потрібні фахівці високого класу, спроможні впливати на молодь, формувати у неї потяг до прекрасного. [1,18]

На сьогоднішній день, на жаль, влада не переймається цими питаннями. Перебудова вищої школи почалась, а початкова освіта, як завжди, пасе задніх. Це в повній мірі стосується позанкільних закладів культури, які надають обдарованим дітям, допрофесійні знання, необхідні для вступу на спеціальності мистецького спрямування. Особливе обурення викликають нові постанови Міністерства культури у галузі естетичної освіти. З вересня 2005 року наказ міністра культури виключив дизайн з переліку основних навчальних предметів для вивчення у школах естетичного виховання (Варто зазначити, що школи мистецтв навчали дизайну протягом 20 років та напрацювали досвід у цій галузі освіти). Більше того, має місце й "революційне" скорочення

навчальних годин з інших предметів. Живопису у художніх школах та школах мистецтв відтепер мають навчати протягом однієї години на тиждень. Тож постає питання: як надати молодому поколінню освіту, яка була б стартовою для подальшого включення його до процесу професійної підготовки? Адже це невідкладна справа, оскільки з кожним роком країна буде мати не лише десятки тисяч нерозвинених емоційно і культурно громадян, а і втрачатиме свій імідж на міжнародному рівні.

Безперечним є прагнення України інтегруватись в європейську та світову економіку, що пов'язано з виробництвом конкурентоспроможних товарів, які за своїми технологічними і естетичними характеристиками не поступляться зарубіжним зразкам. В свою чергу, це потребує цілеспрямованої підготовки високопрофесійних дизайнерів різних профілів. Статистика засвідчує, що країни з високорозвиненою економікою надзвичайно велику увагу приділяють стану підготовки фахівців – дизайнерів [5, 365]. Зокрема, в країнах Західної Європи, Північної Америки, Східної Азії, (Японія) на 1,0 млн. жителів припадає 1000 дизайнерів, а сьогодні в Україні на 47,0 млн. населення – лише 800 дизайнерів. Співставлення цифр свідчить про значне відставання України в цьому питанні. Аналіз сучасної практики свідчить, що в Україні відсутня налагоджена система попередньої довузівської підготовки майбутніх дизайнерів. Знайомство широкого загалу школярів з художньо-проектною діяльністю носить епізодичний, випадковий характер [5,367].

Проблема запровадження дизайну у процес навчання і виховання учнів загальноосвітніх шкіл взагалі не розглядається. А чому? Мабуть тому, що міцна історична пам'ять зафіксувала заборону дизайну на теренах Радянського Союзу у часи його становлення на світових теренах. Зарубіжний досвід вказує на особливу зацікавленість суспільства цим видом мистецької діяльності, а в окремих країнах (Великобританія, Японія) проблема дизайну піднесена в ранг державної політики [3, 396]. У 80-х роках окремі вітчизняні науковці активно підіймали це питання, визнаючи, що саме дизайн формує у людей відчуття краси оточуючого довкілля, і в першу чергу, краси предметного світу. Зверталась увага і на необхідність радикальних

підходів по розширенню дизайнерської освіти на різних виховних та освітніх рівнях. Міністерство освіти України у 1988 р. прийняло рішення "Про подальший розвиток дизайнерської освіти і естетичного виховання школярів". Проте, вивчення дизайну, на жаль, не було належним чином організовано і методично підготовлено і у зв'язку з цим успіху і поширення ця справа не мала. Таким чином, на теперішньому етапі розвитку країни проблема художнього виховання школярів засобами дизайну не тільки не вирішена, але й набула ще більшої актуальності.

Існують різні шляхи залучення дітей та молоді до художньо-проектної діяльності. Популяризацію дизайнерських знань серед молоді ми пов'язуємо з розробкою та впровадженням в практику системи студій та шкіл дизайну. Наше дослідження знаходиться в руслі пошуків науково обгрунтованих підходів до формування у школярів основ проектно-культури та орієнтації здібних дітей до вибору майбутньої професії.

Констатуючи існування інтересу до дизайну в системі шкільної освіти, зазначимо, що в цій сфері існує низка невирішених проблем. Немає повної ясності в загальних питаннях: яку роль відіграє дизайн в художньому вихованні? В чому полягає специфіка дизайну, який тепер частіше трактують як проектну культуру? В якому обов'язі цей вид художньої діяльності має бути представлений в шкільній програмі художніх або дизайнерських шкіл-студій.

Осмилення загальних питань, розробка ефективних методик нададуть змогу вирішити проблеми у дизайнерській освіті для школярів [4,416].

Дизайн як якісно новий тип діяльності, спрямований на організацію гармонійного предметного середовища, переорієнтовує індивідуума з ролі пасивного споживача на роль творчої людини з прагненням краси в будь-якій сфері сучасного життя. Уроки дизайну дають школярам можливість відкрити в собі індивідуальність, проявляти свої задатки, усвідомлюючи значимість власних і чужих ідей, інвеститися у можливість здійснювати вплив на оточення.

У сучасній художній педагогіці не вироблено єдиної точки зору щодо змісту і методів викладання дизайну в школі. Останнім часом над

цією проблематикою працюють зацікавлені викладачі та наукові працівники як інститутів дизайну так і інших ланок освіти. Досвід вивчення дизайну в системі загальноосвітньої школи, на жаль, виявив, що цей плях ще не спрацьовує, оскільки неможливо надати матеріальну базу для цих уроків у такій кількості навчальних закладів, скільки їх нараховується в Україні. (Зазначимо у дужках, що в 1988 році Міністерство освіти України у 30-ти школах ввело експериментальне вивчення курсу "Основи дизайну", але це починання не набуло розвитку.)

На сьогодні склались інші умови. По-перше, потребує загального вирішення створення в країні багатоступеневої дизайнерської освіти з акцентом передусім на початкову та середню ланки. По-друге, протягом останніх років в Україні значно поширилась мережа вищих навчальних закладів для підготовки фахівців різного спрямування з дизайну. До таких устаткованих осередків як Харківська державна академія дизайну і мистецтв та Львівська академія мистецтв можна долучити низку окремих факультетів і цілих інститутів. Серед них: Київський державний інститут декоративно-прикладного мистецтва ім. Бойчука, Київський інститут реклами, Прикарпатський університет ім. В. Стефаника, Луцький державний технічний університет, Український державний лісотехнічний університет, Криворізький державний педагогічний університет, Дніпропетровський національний університет, Харківський національний педагогічний університет та інші. Активне зростання центрів з підготовки фахівців свідчить про престижність дизайну як професійної діяльності.

Для ефективної роботи навчальних закладів потрібно підготувати абітурієнтів, готових до опанування творчого фаху дизайнера, спроможних оперативно розв'язувати численні проблеми формування предметного світу та організації середовища життєдіяльності людини, які в ринкових умовах стають більш складними і вимагають нетривіального мислення. Отже, вчасне ознайомлення учнівської молоді з основами дизайну, залучення молодших школярів до творчого процесу має важливе значення як для майбутніх фахівців так і споживачів продукту цього виду діяльності.

Соціально замовлення має шанс бути виконаним там, де створені передумови для надання освітніх послуг цього напрямку. Необхідними умовами для надання зазначених послуг мають стати (у нашому випадку): 1) Забезпечення викладацькими кадрами. 2) Навчально-методичне забезпечення: програми, навчальні плани, методичні посібники для викладачів та учнів. 3) Можливість підвищення кваліфікації викладачів на базі ВНЗ відповідної спеціалізації. 4) Можливість забезпечення учнів комп'ютерною базою для якісного викладання основ графічного дизайну. 5) Використання і розвиток методичного та творчого досвіду, набутого впродовж 20 років існування дизайну на художньому відділі школи мистецтв № 1 та дизайнерських спеціалізацій у Криворізькому педагогічному університеті. 6) Необхідність формування нижчої ланки системи дизайнерської освіти для відповідного забезпечення здібними кадрами вищої школи.

Створення школи дизайну дозволить значною мірою скоротити державні витрати на початкову допрофесійну підготовку молодого покоління, оскільки забезпечить систему послідовної та безперервної дизайн-освіти, професійної орієнтації обдарованої молоді. Поза тим, йдеться про надання дітям можливості отримувати задоволення від творчої діяльності; опікування формуванням їхнього художнього смаку, забезпечення школярам доступу до художньої та культурної спадщини людства; розвиток їх здатності до самовираження й творчості.

Є ще один аспект, що надихає на створення школи дизайну.

З 1990-х років спостерігається стійка тенденція до зростання кількості дітей раннього віку (4-6 років), що прагнуть самовираження через образотворче мистецтво. Молоді батьки усвідомлюють важливість дошкільного та позашкільного навчання. Статистичні дані красномовно підтверджують той факт, що чим раніше починається навчання дитини, тим вищі її шанси на успіх у майбутньому [4, 419].

Враховуючи наукові здобутки вікової психології, настав час використати притаманну дошкільнятам сенситивність у сприйманні творів мистецтва. Є й інші резони такої позиції. Зокрема, на думку фахівців ЮНЕСКО, ефективність вивчення природничих та математичних наук у школі значно зростає завдяки засвоєнню

цінностей культури. Тому має сенс надати можливість дітям прилучатись до культури вже з дошкільного віку.

Усе вищесказане повинно знайти відображення в процесі організації навчання у школі дизайну. На нашу думку, такий навчальний заклад повинен мати окремі блоки або етапи з різними ступенями підготовки, враховуючи вікові особливості дітей.

Перший ступінь – Старт-школа

Підготовчий період – 1 рік (діти віком від 5 до 6 років)

Елементарний курс – 3 роки (діти віком з 7 до 9 років)

Другий ступінь – середній курс – 4 роки (діти віком з 10 до 14 років)

Третій ступінь – профорієнтаційний – 2 роки (діти віком з 14 до 16 років)

На першому ступені дітям притаманне наочно-образне мислення, тож учебні програми розраховані на роботу з різними художніми матеріалами та техніками. Домінуючим елементом на даному етапі виступають знайомство з об'єктами, створеними в процесі дизайнерської творчості, знайомство з різними видами художніх матеріалів (папір, пластилін, тканини, картон, фарби) та набуття навичок роботи з ними. Опанування процесу втілення ідеї в проєкт та конкретну річ (іграшку тощо). Оскільки державна школа не надає можливості дітям 5-6 років цілеспрямовано навчатись у викладачів-професіоналів з образотворчого мистецтва, очевидно цим потрібно займатись самим викладачам на рівні приватної діяльності, але з високим рівнем викладання, застосуванням міжнародних методик у цій галузі.

Молодші школярі розвивають просторове мислення, уяву, абстрактне мислення. На даному етапі діяльність учнів спрямована на різноманітні практичні роботи, які дають змогу конструктивно мислити та виконувати у матеріалі об'єкту, речі, вписаної в середовище. На другому ступені навчання дизайн може стати провідною діяльністю для учнів. Практичні завдання – ускладнюються та додаються теоретичні предмети, спрямовані на загальний розвиток учня як індивідуальності, розвинення його художнього смаку. Метою даного етапу навчання є

спрямування діяльності на рівень художньої організації самого середовища. Це ступінь державних шкіл естетичного виховання.

Третій рівень навчання присвячений професійній орієнтації. Цей ступінь не входить до державних програм, тож є можливість задовольнити потребу такого рівня навчання на місцях шляхом приватних курсів, на яких мали б змогу надавати професійні знання завтрашнім абітурієнтам.

Висновки. Аналіз стану викладання основ дизайну в загальноосвітніх школах та позашкільних навчальних закладах свідчить, що на сучасному етапі ситуація не відповідає суспільним потребам. Враховуючи все ширше запровадження недержавних форм освіти наших країн, вважаємо перспективним розробку концепції і запровадження в практику приватних шкіл дизайну для надання освітніх послуг у цій галузі дітям від 5 до 6 років. Маємо надію, що є в Україні зацікавлені заможні люди не байдужі до майбутнього своєї країни.

Література

1. Антонович С. Концепція розвитку національного дизайну до 2010 року: проблеми підготовки і перепідготовки фахівців // Педагогіка вищої та середньої школи. Зб. наук. праць №10. Художньо-педагогічна освіта ХХІ ст.: теорія, методи, технології. – Кривий Ріг, 2005. – С. 15-22.
2. Львова Ю. Л. Развивать дар творчества. – К.: Рад. школа, 1987.
3. Мигаль С. Львівська дизайнерська школа: становлення, проблеми, перспективи // Діалог культур: Україна у світовому контексті. Художня освіта. Вип. 5. – Львів, 2000. – С. 387-399.
4. Поліщук Ю. Творчий вчитель як фактор випереджувального розвитку дизайнерського мислення молодших школярів // Діалог культур: Україна у світовому контексті. Художня освіта. Вип. 5. – Львів, 2000. – С. 414-432.
5. Шпильчак В. Довузівська дизайнерська освіта: проблеми і перспективи // Діалог культур: Україна у світовому контексті. Художня освіта. Вип. 5. – Львів, 2000. – С.365-376.